

Magdaléna Gorčíková: *Islám a Česká republika. Analýza vlivu islámu na české prostředí.*
FHS UK, Praha 2009, 90 s. + přílohy (cca 50 s.).

Tematika recepce islámu většinou českou společností nabývá na významu v souvislosti s růstem muslimské minority v ČR (resp. v celé EU) a především s tím, jak je o muslimech a islámu referováno v médiích. Proto je jen logické, že se stala předmětem empirických výzkumů (i když dosud nehojných) a akademických analýz, z nichž se sluší připomenout např. díla J. Bečky, M. Mendela a další, spíše už drobnější studie. Předložená bakalářská práce je výjimečná tím, že se v této šíři vůbec poprvé zaměřila na oblast mediálního diskursu o islámu v ČR; autorka provedla kvantitativní analýzu mediální prezentace příslušného tématu ve třech denících (Blesk, LN, MfD) v průběhu dvou let (2007-08) a doplnila ji dalšími více či méně relevantními informacemi, které ukazují nejen mediální diskurs o sobě, ale do jisté míry i jeho tvorbu a na druhé straně recepci. Širší kontextualizace dosažných poznatků sice není v úplnosti možná, neboť pro to by bylo třeba pramennou základnu podstatně rozšířit (vč. empirických výzkumů, které nemáme k dispozici), autorka si ovšem toto omezení plně uvědomila a je ve svých závěrech náležitě opatrná.

Práce je rozdělena na dvě části, přičemž „teoretická část“ tvoří nezbytnou průpravu k vlastnímu empirickému výzkumu (s.14-45). V této části jsou podány stručné dějiny a popis muslimské obce v českých zemích s důrazem na její aktuální stav, následuje poněkud nadbytečný exkurs do oblasti českého imigračního práva, charakteristika médií a metodické problémy jejich analýzy; naopak poněkud postrádám teoretické uchopení problematiky médií a jejich studia, kterou nelze „odbýt“ tvrzením, že „teoretické mediální koncepce, vzhledem k omezení rozsahu práce, jsou záměrně opomenuty“ (s. 9). Stěžejní je nicméně druhá, empirická část práce (s. 46-63), v níž je přehledně přiblížena použitá technika analýzy periodik a následuje prezentace výsledků velice pracné (kódování!) obsahové analýzy. Nezbytným doplňkem empirické části je v příloze uvedený soupis jednotlivých analyzovaných článků s podrobnějšími charakteristikami, které jsou ve vlastním textu kvantitativně analyzovány (autorka mu možná ne zcela oprávněně říká kódovací kniha: kódovací kniha je spíše seznam kódů a jejich charakteristik).

Prolegomenální část práce působí dojmem jisté rozháranosti; autorka se rozhodla prostudovat velké množství souvisejících témat, jichž se pak zjevně „nechtěla vzdát“, ačkoli „méně někdy bývá více“. Ne všechna však zpracovala v úplnosti, byť jen relativní (např. dějiny OÚ AV ČR, tehdy ČSAV, jsou na s. 22 prezentovány jen pokud jde o jeho založení, ačkoli na daném místě jde o působení ústavu v 90. letech – návrh na zřízení mešity), a souvislost dalších s vlastní problematikou je jen velice volná (právní aspekty imigrace a pobytu cizinců v ČR). Autorka sice ze sekundární literatury většinou čerpá správné údaje, nedokázala je však vzájemně propojit a kontextualizovat (asi nejčastější zdroj omylů či nepřesných tvrzení), což se naplno projevilo při práci s demografickými a kvantitativními sociologickými daty: např. nesprávná interpretace výsledků sčítání lidu („nekorektní údaj“ o počtu muslimů, „protože velká skupina muslimů... se neangažuje na činnosti a aktivitách muslimských obcí v zemi; s. 24), nedostatečná práce s daty získanými v rámci empirických šetření (s. 25-26). Tyto a podobné problémy se objevují vlastně v celé prolegomenální části práce. Zásadním nedostatkem je také neschopnost autorky rozlišovat mezi prameny a sekundární literaturou: takto splývají např. legislativní normy a akademické analýzy, za sekundární literaturu („odborné práce“) autorka zřejmě považuje i texty „ryze tendenční“ apod. (s. 10); sekundární literatura je nadto pouze popsána, chybí její analýza (s. 11-13). V závěrečném bibliografickém přehledu (s. 68-90) jsou jako prameny řazeny analyzované novinové články (ale nic jiného), jako literatura jsou naopak uváděny i tiskové zprávy apod. Tento seznam nadto místy

nerespektuje abecedu a ač je kupř. Krejčí (2001) citován a v úvodu práce se mu dokonce explicitně děkuje, paradoxně zcela „vypadl“ ze seznamu použité literatury.

Je-li „teoretická“ část bakalářské práce v předložené podobě problematičtější, její zpracování autorce alespoň usnadnilo vlastní empirický výzkum, který provedla odpovědně a v náležitě kvalitě. Jde přitom o šetření, které bylo velice pracné a časově náročné, neboť vedle tzv. identifikačních proměnných autorka musela zhodnotit i systematizující proměnné a to nejen z hlediska jejich frekvence, ale i valence (hodnocení) a kontingence (kontextu). Ačkoli se při základním výběru množiny analyzovaných textů mohla opřít o elektronické vyhledávání v internetových archivech příslušných periodik, vlastní kódování bylo samozřejmě třeba provést „ručně“ a jeho výsledky statisticky zpracovat. Tyto kroky autorka předložené práce provedla bezchybně a kromě toho, že je technicky popsala, v rámci vlastní prezentace výsledků práce (hlavně frekvenční analýzy) je doplnila i vhodně volenými příklady. Náročnější statistické metody nebylo vzhledem k charakteru materiálu a jeho rozsahu možné aplikovat, poněvadž však nejde o práci ze sociologie médií či mediálních studií, ani za jiných podmínek bych to nepovažoval za chybu. Závažné je zjištění, že „informace, které nám média o českých muslimech nabízejí, jsou *neúplné a matné*, ... je zdůrazňována jejich *odlišnost*“ (s. 63). Autorka dále ukázala (očekávatelné) rozdíly mezi jednotlivými deníky a do jisté míry i v čase, nakolik to bylo vzhledem k časovému rozsahu výzkumu možné, a upozornila na nebezpečí ikonizace a stereotypizace obrazu muslimů v českých médiích, stejně jako na problémy, které vznikají až překvapivě hojným přebíráním zpráv zahraničních tiskových agentur, které nadto leckdy jsou „doplňovány“ tradičními hodnotícími stereotypy. Aniž bych tím vyčerpával výsledky, které kvantitativní obsahová analýza přinesla, konstatuji její náležité provedení a badatelskou přínosnost. S použitými metodami a výsledky analýzy lze vyslovit souhlas, snad jen bylo možné tyto výsledky ještě zdůraznit spolu se sociálními dopady, které analyzované skutečnosti mají. Byla-li v prolegomenální části své bakalářské práce M. Gorčíková až příliš „rozevlátá“, při prezentaci výsledků svých analýz byla naproti tomu zbytečně „skromná“.

Ačkoli lze ocenit obsáhlost (nezbytných) příloh a pečlivost jejich zpracování, po formální stránce předložená bakalářská práce rozhodně není vzorová. V textu se velice často objevují nepřesnosti a pravopisné chyby, především chyby v interpunkci a „vyšinutí z vazby“, nesprávně je užívána řada odborných termínů i běžných výrazů. Časté jsou také překlepy, které leckdy jdou za hranici srozumitelnosti: např. „chalátům“ místo „chalífům“ (s. 18). Autorka volí nevhodná spojení, šroubované až nesrozumitelné věty. Např. hned třetí věta práce: „Vůči globalizaci je vzájemně souvisejícím jevem multikulturalismus, tj. koexistence různých kultur (jako rozmanitost a diversita tvoří opozitum k jednotě), ale vzhledem k rozšíření a intenzitě akulturačních procesů se podílí na globalizaci a významným způsobem působí na naši identitu – zejména kulturní“ (s. 7). Tak by akademický jazyk neměl vypadat a přitom jde o nedostatky, které mohly být snadno opraveny novým pročtením práce s určitým časovým odstupem!

Hlavní téma bakalářské práce je zpracováno odpovědně a náležitě, přičemž je třeba ocenit také rozsah provedeného výzkumu a jeho preciznost. Naopak prolegomenální části textu nejsou nejlepší a kladně nelze hodnotit ani jeho formální stránku. Bakalářskou práci proto sice **doporučuji k obhajobě**, nicméně hodnotím pouze jako **velmi dobrou**.

V Praze dne 10. srpna 2009

PhDr. Zdeněk R. Nešpor, PhD.